Олег Сербин

МЕКСИКАНСЬКА ЕКСПЕДИЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ ТА ЇЇ КРАХ

Створення колоніальних імперій, боротьба за панування над заморськими територіями, формування нових суспільств у Західній півкулі і, насамперед, у Північній Америці є однією з домінант історії Нового періоду, тому вивчення різноманітних аспектів цих процесів має велике значення в загальнонауковому плані. Аналіз багатьох моментів зовнішньополітичної та дипломатичної позицій держав-інтервентів, а також США щодо Мексики є вагомим для розуміння важливих тенденцій внутрішньо- і зовнішньополітичного розвитку цієї держави напередодні, під час і після мексиканської кампанії.

Аналіз історичних передумов виникнення мексиканської експедиції європейських держав дає право стверджувати, що вони визначаються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками: складне внутрішньополітичне становище, яке зумовлювалося безкомпромісним протистоянням між лібералами та консерваторами; пошук останніми зовнішньої підтримки в монархічній Європі, оскільки зберегти старі позиції самостійно клерикали вже не могли, а втрачати їх не мали жодного бажання; фінансова криза, яка призвела до неможливості сплатити зовнішні борги; а також виснаження несправедливими війнами зі США, внаслідок яких Мексика втратила більшу половину своєї території, – усі ці фактори стали «вразливим місцем» молодої республіки, тим самим даючи поштовх європейській інтервенції в Латинську Америку.

Офіційним приводом до експедиції слугувала постанова мексиканського конгресу про тимчасове припинення виплати процентів іноземним кредиторам, тобто Велика Британія, Іспанія та Франція в очах світової спільноти керувалися принципом захисту своїх законних фінансових інтересів. Проте справжні їх цілі аж ніяк не обмежувалися прагненням змусити Мексику сплатити борги, а сягали значно глибше. Європейські держави не втратили чудового шансу для втручання у внутрішні справи цієї стратегічно важливої республіки Центральної Америки. Окрім цього, обґрунтовані також приховані мотиви учасниць інтервенції, які мали власні погляди на інтервенцію у Мексику [3, 126].

Французький імператор сподівався таким методом примножити славу Другої імперії, здійснивши свою шалену мрію – заснувати латинське домінуюче становище в Америці та протиставити його англосаксонському впливу на півночі. Цей ідеологічний чинник доповнювався не менш важливою фінансовою обставиною: Наполеон III вимагав від мексиканського уряду задовольнити окрім офіційного боргу перед Францією ще й борги швейцарського банку Жеккера, бони якого були викуплені за безцінь французькими підданими. Крім того, французький

імператор планував завдяки здобуткам у Мексиці зміцнити послаблені позиції свого режиму у Франції. Що стосується Іспанії, то основною, до того ж усім відомою, причиною її участі в експедиції було прагнення повернути назад свою найбагатшу колонію, а якщо б це виявилось нереальним, то хоча б здобути мексиканську корону для одного з принців Бурбонської династії [2, 48].

Таким чином, укладаючи в Лондоні конвенцію про початок збройної інтервенції сторони керувалася власними прихованими мотивами. Однак вже з самого початку експедиції очевидною стала домінуюча роль французького імператора, в руках якого зосереджувався основний важіль мексиканської кампанії [1, 95].

Що ж стосується становища імперії Максиміліана, то його не можна було назвати міцним або, хоча б, перспективним. Цей факт зумовлювався декількома чинниками: 1) маріонетковий характер держави австрійського ерцгерцога, що, звичайно, стримувало її політичний розвиток; 2) категорична позиція мексиканського населення, його несприйняття нової влади та методів її встановлення; 3) внутрішня політика імператора Максиміліана та його урядів, що характеризувалася суперечливістю та неоднозначністю: ерцгерцог зайняв ліберальну позицію в той час, як на трон був посаджений консерваторами, підривав становище духовенства в прокатолицькій країні, приймав демократичну конституцію поряд із «чорним законом». Такою контрспрямованою діяльністю Габсбург не лише не залучив на свій бік частину республіканців, а й втратив зовсім невелику групу вірних прихильників, чим просто загнав себе у глухий кут; 4) створення монархії в Мексиці не позбавило її від фінансових проблем, через те, що борги республіки європейським кредиторам автоматично переростали в борги імперії. Перед Максиміліаном повстало складне питання їх погашення, до того ж потрібні були кошти для подальшого ведення війни зі всезростаючими силами хуаристів; 5) існуванню великої профранцузької імперії в будь-який момент могли протиставити своє вето сусідні Сполучені Штати, рішуча позиція яких в цьому питанні була загальновідомою [4, 173].

Таким чином, негативні тенденції у внутріполітичному розвитку держави Максиміліана, нездатність ерцгерцога створити в Мексиці хоч якусь масову базу на підтримку свого режиму, слабка гарантія трону наполеонівською Францією – всі ці моменти зумовили не лише факт безперспективності, а й закономірності трьохрічного існування Другої імперії в Мексиці. Проте головним каталізатором краху планів французького імператора стало завершення міжусобної війни у Сполучених Штатах, що означало їх неминуче втручання у справи південного сусіда, а водночас і в справи Франції.

Боячись подібної перспективи, Наполеон III віддав наказ головнокомандуючому французькими військами в Мексиці повертатися назад у Європу, не виконавши всіх тих зобов’язань, які були ним прийняті

по відношенню до Максиміліана, коли той погодився на мексиканську корону. Наполеон III відкрито зрадив ерцгерцога, який, настійливо тримаючись до кінця, був взятий республіканцями в полон і розстріляний.

Підсумовуючи, можна зазначити, що період європейської / французької інтервенції в Мексику наштовхується сьогодні на зростаючий інтерес. Цю тенденцію можна пояснити, з одного боку, тим, що сучасна мексиканська історіографія розглядає період 1861–1867 рр. як вирішальну, важливу фазу, що була необхідною для консолідації республіки та для самоствердження нації. З другого боку, це була подія великого міжнародного значення, адже з моменту відступу з Мексики політична роль Франції покотилася похилою площиною та вже ніколи не піднімалася до попередніх висот і, навпаки, політичне значення США в даному регіоні з моменту краху експедиції почало посилюватися.

Список використаних джерел:

1. Альперович М. С., Слезкин Л. Ю. История Латин ской Америки с древнейших времен до начала XX века. Учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 617 с.
2. Альперович М. С. Рождение Мексиканського государства. – М.: Наука, 1979. – 314 с.
3. Біленький А. Б. Розгром мексиканським народом иностранной интервенции (1861–1865 гг.). – М.: Наука, 1959. – 269 с.
4. Паркс Г. История Мексики. – М.: Иностранная література, 1986. – 458 с.